DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 9 oktober 1997 *

I mål C-163/95,

angående en begäran i enlighet med protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Elsbeth Freifrau von Horn

och

Kevin Cinnamond,

angående tolkningen av artikel 21 i den ovannämnda konventionen av den 27 september 1968 (EGT L 299, 1972, s. 32), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde (EGT L 304, s. 1, och — i dess ändrade lydelse, s. 77), enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklands tillträde (EGT L 388, s. 1) och enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde (EGT L 285, s. 1), samt enligt artikel 29 i konventionen av den 26 maj 1989,

meddelar

* Rättegångsspråk: engelska.

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden H. Ragnemalm samt domarna P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray, G. F. Mancini (referent) och G. Hirsch,

generaladvokat: F. G. Jacobs,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören D. Louterman-Hubeau,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Elsbeth Freifrau von Horn, genom Forsyte, Saunders och Kerman, solicitors,

— Kevin Cinnamond, genom Nicholas Forwood, QC, och Peter Brunner, barrister, befullmäktigade av David Henshall, solicitor,

— Förenade kungarikets regering, genom Lindsey Nicoll, Treasury Solicitor's Department, i egenskap av ombud, biträdd av David Lloyd Jones, barrister,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom Nicholas Khan, rättstjänsten, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 24 april 1996 av: Kevin Cinnamond, Förenade kungarikets regering och kommissionen,

och efter att den 14 maj 1996 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 House of Lords har genom beslut av den 25 maj 1995, som inkom till domstolen den 29 maj samma år, i enlighet med protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område ställt två frågor till domstolen om tolkningen av artikel 21 i den ovannämnda konventionen av den 27 september 1968 (EGT L 299, 1972, s. 32, nedan kallad Brysselkonventionen), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde (EGT L 304, s. 1, och — i dess ändrade lydelse, s. 77), enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklands tillträde (EGT L 388, s. 1) och enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde (EGT L 285, s. 1, nedan kallad San Sebastiankonventionen) samt enligt artikel 29 i San Sebastiankonventionen.

2 Dessa frågor har uppkommit i en tvist mellan Elsbeth Freifrau von Horn, som har hemvist i Portugal, och Kevin Cinnamond, som har hemvist i Förenade kungariket, i vilken Elsbeth Freifrau von Horn har yrkat att Kevin Cinnamond till henne skall betala ett belopp som motsvarar försäljningssumman vid försäljningen av hennes aktier i ett fastighetsbolag till ett bolag i Gibraltar.

3 Den 27 augusti 1991 väckte Kevin Cinnamond talan mot Elsbeth Freifrau von Horn vid Tribunal de Circulo de Portimão (Portugal) och yrkade att domstolen skulle fastställa att han inte var skyldig att betala beloppet om 600 000 UKL, eller motsvarande belopp i escudos. Elsbeth Freifrau von Horn ansökte om genstämning mot Kevin Cinnamond i samma mål och yrkade att domstolen skulle fastställa att Kevin Cinnamond till henne skulle betala 600 000 UKL samt att domstolen skulle utfärda ett betalningsföreläggande.

4 Den 9 november 1992 väckte Elsbeth Freifrau von Horn talan vid High Court of Justice, och stämningen delgavs Kevin Cinnamond den 18 november samma år. Elsbeth Freifrau von Horn yrkade att Kevin Cinnamond skulle förpliktas att till henne betala beloppet om 600 000 UKL, vilket utgjorde försäljningssumman vid försäljningen av aktier eller, i andra hand, skadestånd. Den 27 november 1992 invände Kevin Cinnamond att den sistnämnda domstolen saknade behörighet att avgöra målet. Den 5 mars 1993 förklarades målet vilande. Elsbeth Freifrau von Horn yrkade att beslutet om vilandeförklaring skulle undanröjas, och High Court biföll den 21 april 1993 hennes yrkande. Kevin Cinnamond överklagade detta beslut till Court of Appeal som den 25 februari 1994 ogillade överklagandet genom dom. Den 19 juli samma år gavs Kevin Cinnamond tillstånd att överklaga till House of Lords.

5 Med beaktande av att tvisten gav upphov till frågor om tolkningen av Bryssel- och San Sebastiankonventionerna har House of Lords vilandeförklarat målet och ställt följande frågor till domstolen:

"För det fall att:

a) talan väckts i två olika konventionsstater om samma sak och i mål mellan samma parter,

b) den första talan väcktes i konventionsstaten A innan Brysselkonventionen och/eller någon tillämplig anslutningskonvention trädde i kraft i denna stat,

c) den andra talan väcktes i konventionsstaten B i enlighet med artikel 2 i Brysselkonventionen efter det att Brysselkonventionen och/eller någon annan tillämplig anslutningskonvention trätt i kraft i både staten A och staten B,

och med beaktande av artikel 29.1 i San Sebastiankonventionen och motsvarande artiklar i varje tillämplig anslutningskonvention samt artikel 21 i Bysselkonventionen (i dess ändrade lydelse):

1. Innehåller Brysselkonventionen (i dess ändrade lydelse) och/eller varje tillämplig anslutningskonvention några — och i så fall vilka — bestämmelser om huruvida målet i staten B får eller skall vilandeförklaras eller talan avvisas med anledning av att ett mål är anhängigt i staten A?

Och närmare bestämt:

2. Har den andra domstol vid vilken talan väckts en skyldighet eller rättighet att i syfte att fatta beslut om vilandeförklaring eller avvisning undersöka — och i så fall på vilket sätt — på vilken grund talan upptagits till prövning vid den första domstolen?"

6 För att besvara dessa frågor, som det är lämpligt att studera tillsammans, skall det inledningsvis erinras om lydelsen av artikel 21 i Brysselkonventionen, i dess lydelse enligt artikel 8 i San Sebastiankonventionen.

"Om talan väcks vid domstolar i olika konventionsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, skall varje domstol utom den vid vilken talan först väckts självmant låta handläggningen av målet vila till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig.

När det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, skall övriga domstolar självmant avvisa talan till förmån för den domstolen."

7 Artikel 29 i San Sebastiankonventionen har följande lydelse:

"1. 1968 års konvention och 1971 års protokoll, i deras lydelse enligt 1978 års konvention, 1982 års konvention och denna konvention, skall tillämpas endast på rättsliga förfaranden som har inletts och på officiella handlingar (actes authentiques) som har upprättats eller registrerats efter denna konventions ikraftträdande i ursprungsstaten och, i fråga om erkännande eller verkställighet av en dom eller en officiell handling, i den stat som ansökan riktar sig till.

2. Domar som har meddelats efter denna konventions ikraftträdande mellan ursprungsstaten och den stat som ansökan riktar sig till, i mål och ärenden som har anhängiggjorts före den dagen, skall dock erkännas och verkställas enligt bestämmelserna i avdelning III i 1968 års konvention, i dess lydelse enligt 1978 års konvention, 1982 års konvention och denna konvention, om behörigheten har grundats på bestämmelser som överensstämmer antingen med bestämmelserna i den ändrade avdelning II i 1968 års konvention, eller med bestämmelserna i en konvention som gällde mellan ursprungsstaten och den stat som ansökan riktar sig till vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande."

8 I enlighet med artikel 32.2 i San Sebastiankonventionen trädde denna i kraft mellan Portugal och Förenade kungariket den första dagen i den tredje månaden efter det att det senaste ratifikationsinstrumentet deponerats, nämligen den 1 juli 1992.

9 Den bestämmelse som reglerar tillämpningen i tiden av artikel 21 i Brysselkonventionen återfinns i artikel 29.1 i San Sebastiankonventionen. Det skall emellertid fastslås att denna bestämmelse inte gör det möjligt att med säkerhet fastställa om föreskrifterna om litispendens i artikel 21 i Brysselkonventionen är tillämpliga i ett fall då det första förfarandet har anhängiggjorts i en konventionsstat före San Sebastiankonventionens ikraftträdande, medan det andra förfarandet har inletts i

en annan konventionsstat efter denna tidpunkt, eller om det är nödvändigt att båda förfarandena anhängiggjorts efter San Sebastiankonventionens ikraftträdande.

10 Artikel 21 återfinns i avdelning II i Brysselkonventionen bland reglerna om domstols behörighet, och där föreskrivs att den domstol vid vilken talan väckts skall vilandeförklara målet och i förekommande fall avvisa målet med anledning av att ett förfarande redan är anhängiggjort vid en domstol i en annan konventionsstat. I motsats till andra förfaranderegler innebär denna artikel således med nödvändighet att ett annat förfarande skall beaktas, och att talan i det målet har kunnat väckas före eller efter det att konventionen trätt i kraft.

11 Även om det i artikel 29.1 i San Sebastiankonventionen anges att Brysselkonventionen är tillämplig på mål och ärenden som har anhängiggjorts efter konventionens ikraftträdande, anges det inte alls om det, i det fall som åsyftas i artikel 21 i den senare konventionen då talan väckts vid flera domstolar i olika konventionsstater, är nödvändigt att samtliga förfaranden anhängiggjorts efter ikraftträdandet eller om det är tillräckligt att detta är fallet med den talan som väckts vid den sista domstolen.

12 Det är riktigt att de flesta språkversioner av artikel 21 i Brysselkonventionen hänför sig till talans väckande, och således förefaller antyda att artikel 29.1 i San Sebastiankonventionen bör tolkas på så sätt att det där föreskrivs att nämnda artikel 21 skall tillämpas endast om talan i samtliga fall väckts efter det att konventionen trätt i kraft. Emellertid åsyftas i den tyska versionen ("werden...anhängig gemacht") och den nederländska versionen ("aanhangig zijn") den situationen att ett förfarande är anhängigt, vilket gör det möjligt att med stöd av artikel 29.1 anta att regeln i artikel 21 är tillämplig då denna situation uppstår vid den andra domstol där talan väckts, efter det att San Sebastiankonventionen trätt i kraft.

13 De två tolkningar som omtalas i punkt 9 i denna dom kan även leda till föga tillfredsställande resultat som strider mot syftena med Brysselkonventionen, såsom

dessa framgår av konventionens ingress, vilka särskilt består i att underlätta ett ömsesidigt erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden samt förstärka det rättsliga skyddet för personer med hemvist i gemenskapen. Vad särskilt beträffar artikel 21 har domstolen upprepade gånger påpekat att denna bestämmelse och artikel 22 angående mål som har samband med varandra återfinns i avsnitt 8 i avdelning II i Brysselkonventionen; ett avsnitt som, med en god förvaltningssed inom gemenskapen som mål, syftar till att undvika parallella förfaranden vid domstolar i olika konventionsstater och de motstridiga avgöranden som kan följa härav. Dessa bestämmelser syftar således till att i möjligaste mån undvika att det uppstår en sådan situation som avses i artikel 27.3, nämligen att ett avgörande inte erkänns av det skälet att det är oförenligt med ett avgörande som har meddelats i en tvist mellan samma parter i den stat där domen görs gällande (se dom av den 8 december 1987 i mål 144/86, Gubisch Maschinenfabrik, Rec. 1987, s. 4861, punkt 8, och av den 27 juni 1991 i mål C-351/89, Overseas Union Insurance m. fl., Rec. 1991, s. I-3317, punkt 16).

14 Uppfattningen att artikel 21 är tillämplig då ett andra förfarande har inletts efter San Sebastiankonventionens ikraftträdande, även om den första talan väckts före denna tidpunkt, skulle således kunna medföra att det blev omöjligt för parterna i tvisten att erhålla en dom som kan verkställas i den konventionsstat där det andra förfarandet pågår. Den andra domstol vid vilken talan väckts bör förklara målet vilande och i förekommande fall avvisa målet med anledning av att ett förfarande redan är anhängigt vid en domstol i en annan konventionsstat, även om det kunde visa sig möjligt att erkänna och verkställa avgörandet i det sistnämnda förfarandet i den stat där domen görs gällande. Enligt artikel 29.2 i San Sebastiankonventionen är detta fallet bland annat om domstolen i den första konventionsstaten grundar sin behörighet på regler som står i strid med bestämmelserna i avdelning II i Brysselkonventionen eller med bestämmelserna i en konvention som gällde mellan ursprungsstaten och den stat som ansökan riktar sig till vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande.

15 Den motsatta uppfattningen, att artikel 21 endast är tillämplig om de två förfarandena har inletts efter det att San Sebastiankonventionen trätt i kraft, leder emellertid till att två förfaranden kan pågå i de två konventionsstaterna, och i vissa fall utmynna i två olika avgöranden. För det fall dessa är oförenliga medför regeln i

artikel 27.3 i Brysselkonventionen att inget av avgörandena kan erkännas i den andra staten.

16 Under dessa omständigheter är det ofrånkomligt att artikel 29.1 i San Sebastiankonventionen tolkas mot bakgrund av systematiken och syftena med denna konvention och med Brysselkonventionen.

17 Denna bestämmelse bör således tolkas så, att den förstärker det rättsliga skyddet för personer med hemvist i gemenskapen och underlättar erkännandet och verkställigheten av rättsliga avgöranden, särskilt genom att minska risken för oförenliga avgöranden, vilket är ett skäl för att vägra erkännande och verkställighet enligt artiklarna 27.3 och 34 andra stycket i Brysselkonventionen (se dom av den 11 januari 1990 i mål C-220/88, Dumez France och Tracoba, Rec. 1990, s. I-49, punkt 18, och dom i det ovannämnda målet Overseas Union Insurance m. fl., punkt 15).

18 Enligt artikel 29.2 i San Sebastiankonventionen skall domar som meddelats efter denna konventions ikraftträdande i mål och ärenden som har anhängiggjorts före den dagen dock erkännas och verkställas enligt bestämmelserna i avdelning III i Brysselkonventionen, om behörigheten har grundats på bestämmelser som överensstämmer med bestämmelserna i avdelning II i samma konvention eller med bestämmelserna i en konvention som gällde mellan ursprungsstaten och den stat som ansökan riktar sig till vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande.

19 I ett sådant fall skall således den andra domstol vid vilken talan väckts i enlighet med artikel 21 ex officio vilandeförklara målet till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, och då den första domstolens behörighet fastställts skall den andra domstolen avvisa målet till förmån för den första. På så sätt undviks parallella, potentiellt motstridiga avgöranden som kan utgöra hinder för ett ömsesidigt erkännande och verkställighet.

20 För det fall den domstol vid vilken talan först väckts grundat sin behörighet på regler som strider mot bestämmelserna i avdelning II i Brysselkonventionen eller mot bestämmelserna i en konvention som gällde mellan ursprungsstaten och den stat som ansökan riktar sig till vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande, kan den domstolens beslut däremot inte erkännas i den konventionsstat där den andra domstolen är belägen.

21 I ett sådant fall bör den andra domstolen underlåta att tillämpa artikel 21 och att fullfölja förfarandet. Härigenom kan ett avgörande meddelas i den konventionsstat där den andra domstolen är belägen, och där det avgörande som meddelas av den domstol vid vilken talan först väcktes varken kan erkännas eller verkställas. För övrigt kan den andra domstolens avgörande erkännas och verkställas i den konventionsstat där den första domstolen är belägen, på villkor att detta inte är oförenligt med ett avgörande som meddelats i denna medlemsstat mellan samma parter.

22 Vidare bör påpekas att om den första domstolen ännu inte har avgjort frågan om sin egen behörighet, ankommer det på den andra domstolen att interimistiskt tillämpa artikel 21 i Brysselkonventionen och att vilandeförklara målet, under förutsättning att det förfarande som är anhängigt vid den domstolen därefter kan återupptas för det fall den första domstolen förklarar sig sakna behörighet, eller om den bestämmelse den har grundat sin behörighet på inte står i överensstämmelse med bestämmelserna i avdelning II i Brysselkonventionen eller med bestämmelserna i en konvention som gällde mellan ursprungsstaten och den stat som ansökan riktar sig till vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande.

23 Förvisso föranleder denna tolkning domstolarna i en konventionsstat att pröva den behörighet som tillkommer domstolarna i en annan konventionsstat även i andra fall än de som uttryckligen nämns i artiklarna 28 och 34 andra stycket i Brysselkonventionen, trots att konventionen, som domstolen påpekade i punkt 24 i det ovannämnda målet Overseas Union Insurance m. fl., inte tillåter en sådan kontroll utöver dessa begränsade undantag. Ett undantag från denna princip förefaller emellertid motiverat i det fall som beskrivs av den hänskjutande domstolen.

24 Inledningsvis följer det av övergångsbestämmelsen i artikel 29.2 i San Sebastiankonventionen att tillämpningen av konventionens bestämmelser om erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden beror just på huruvida den domstol vid vilken talan först väcktes är behörig.

25 Vidare bör den andra domstolen nöja sig med att avgöra om den första domstolens behörighet står i överensstämmelse med bestämmelserna i Brysselkonventionen eller med bestämmelserna i en konvention som ingåtts mellan ursprungsstaten och den stat som ansökan riktar sig till, vilka är gemensamma för domstolarna i de två berörda staterna (se dom i det ovannämnda målet Overseas Union Insurance m. fl., punkt 23). I det särskilda fallet att den första domstolens behörighet enligt artikel 4 i Brysselkonventionen följer av lagstiftningen i den stat där denna domstol är belägen, har den första domstolen de bästa förutsättningarna för att avgöra sin egen behörighet. I det fallet skall den andra domstolen begränsa sig till att kontrollera att villkoren för att denna bestämmelse är tillämplig är uppfyllda, nämligen att käranden har hemvist i en konventionsstat och att svaranden inte har hemvist i en sådan stat. Inte i något fall skall den andra domstolen således bedöma den första domstolens behörighet mot bakgrund av lagstiftningen i den stat där den första domstolen är belägen.

26 Avslutningsvis skall det understrykas att det ovan beskrivna systemet endast skall tillämpas under en övergångsperiod, för att övervinna de svårigheter som följer av att Brysselkonventionen trädde i kraft, och att detta endast är aktuellt så länge som de förfaranden som inletts innan denna trädde i kraft är anhängiga i en konventionsstat. Följaktligen kommer den princip som återgivits i punkt 23 inte att åsidosättas under en längre tid.

27 Frågorna skall följaktligen besvaras på så sätt att artikel 29.1 i San Sebastiankonventionen skall tolkas så, att då talan väcks vid domstolar i olika konventionsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, varvid den första talan väckts innan Brysselkonventionen trädde i kraft mellan dessa stater och den andra efter denna tidpunkt, skall den andra domstolen tillämpa artikel 21 i Brysselkonventionen om den första domstolen har förklarat sig behörig på grundval av en bestämmelse som står i överensstämmelse med bestämmelserna i avdelning II i samma

konvention eller med bestämmelserna i en konvention som gällde mellan de båda berörda staterna vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande; om den första domstolen ännu inte har tagit ställning till sin behörighet skall dock artikel 21 endast tillämpas interimistiskt. Däremot skall den andra domstolen inte tillämpa artikel 21 i Brysselkonventionen om den första domstolen har förklarat sig behörig på grundval av en bestämmelse som inte står i överensstämmelse med bestämmelserna i avdelning II i samma konvention eller med bestämmelserna i en konvention som gällde mellan dessa två stater vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande.

Rättegångskostnader

28 De kostnader som har förorsakats Förenade kungarikets regering och Europeiska gemenskapernas kommission, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 25 maj 1995 förts vidare av House of Lords — följande dom:

Artikel 29.1 i konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Portugisiska republikens tillträde till konventionen om domstols behörighet

och om verkställighet av domar på privaträttens område samt till protokollet om domstolens tolkning av denna konvention skall tolkas så, att då talan väcks vid domstolar i olika konventionsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, varvid den första talan väckts innan Brysselkonventionen trädde i kraft mellan dessa stater och den andra efter denna tidpunkt, skall den andra domstolen tillämpa artikel 21 i Brysselkonventionen om den första domstolen har förklarat sig behörig på grundval av en bestämmelse som står i överensstämmelse med bestämmelserna i avdelning II i samma konvention eller med bestämmelserna i en konvention som gällde mellan de båda berörda staterna vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande; om den första domstolen ännu inte har tagit ställning till sin behörighet skall dock artikel 21 endast tillämpas interimistiskt. Däremot skall den andra domstolen inte tillämpa artikel 21 i Brysselkonventionen om den första domstolen har förklarat sig behörig på grundval av en bestämmelse som inte står i överensstämmelse med bestämmelserna i avdelning II i samma konvention eller med bestämmelserna i en konvention som gällde mellan dessa två stater vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande.

Ragnemalm Kapteyn Murray

Mancini Hirsch

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 9 oktober 1997.

R. Grass H. Ragnemalm

Justitiesekreterare Ordförande på sjätte avdelningen